No. 21. Donderdag 21 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in één s schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het ***Koloniaal Weekblad*** **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling 's GRAVENHAGE:

Wordt ter kennis van de leden gebracht, dat de **Leeszaal** in de **HEULSTRAAT 17**, Den Haag, voortaan dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, zal geopend zijn van 10 uur vóór- **tot 6 uur** namiddags.

HET BESTUUR.

II. Van „BOEATAN":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders op **VRIJDAG 29 MEI 1908**, des voormiddags ten **ELF URE**, in de achterzaal (die 's middags tot thee-salon dient) der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en huisvlijt, **HEULSTRAAT 19**, Den Haag.

De punten van behandeling liggen van af Maandag 18 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen vóór of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter vergadering medebrengen.

Voorstellen van aandeelhouders moeten, om in behandeling te kunnen komen, volgens art. 34, vóór 15 Mei bij den Raad zijn ontvangen.

De Raad van Beheer.

Twee nuttige Indische Inrichtingen.

In dank ontvingen wij het 17e Jaarverslag der Vereeniging **Soerja Soemirat**, handelende over het jaar 1907, en gaarne maken wij van deze gelegenheid gebruik, om de aandacht onzer lezers te vestigen op deze zoo nuttige instelling, die zeker aan de meeste oud-gasten niet onbekend is. Zij weten dan hoe deze vereeniging in hare 5 flinke werkplaatsen: in die voor schoenmakers en schilders, de smederij en ledikantenfabriek, de zadelmakerij en de blikslagerij aan behoeftigen arbeid verschaft en jongelieden tot die verschillende ambachten opleidt, terwijl zij nog véél meer in deze richting zou kunnen doen, wanneer zij over ruimere middelen beschikken kon.

Op blz. 4 en 5 van het verslag lezen wij:

„Totaal zijn op het oogenblik werkzaam in onze werkplaatsen 92 Europeanen en 8 Inlanders, waarvan 4 als koelies in de smederij.

Bijna iederen dag melden zich paupers aan om werk, doch kon het Bestuur door den ongunstigen finantieëlen toestand der Vereeniging deze leden niet plaatsen. In voorgaande jaren waren doorloopend 120 tot 150 Indo-Europeanen bij de vereeniging werkzaam, die veel hebben geleerd en thans in vrij goede betrekkingen in eigen onderhoud voorzien.

Iederen Zaterdagmiddag wordt aan de werklieden hun loon uitbetaald. Nieuwelingen, die niets presteeren, ontvangen ƒ0.25 per etmaal, de meer gevorderden ontvangen ƒ0.30 tot ƒ2.25 per dag. In het geheel wordt iederen Zaterdag plus minus ƒ300.— aan arbeidsloon uitbetaald.

Een groot gedeelte van dit loon wordt uitbetaald om in het onderhoud der leerlingen te voorzien, daar toch de nieuwelingen niet alleen geen of weinig arbeid presteeren, doch tevens bij het leeren nog materialen verknoeien.

Deze laatste omstandigheid blijft steeds nadeelig werken voor onze Vereeniging, doch is niet te vermijden.

In het pensionaat van den Directeur zijn nog 2 ouderlooze jongens, die nog geene vaste betrekking hebben. Beiden zijn voorloopig werkzaam gesteld in de smederij.

De totale productie van 1907 bleef verre beneden het gemiddelde van voorgaande jaren en werd dit grootendeels veroorzaakt door bekrompen kasmiddelen, die een behoorlijke inslag van materialen, noodig om het personeel aan het werk te houden, niet toelieten. De betaalde arbeidsloonen hielden dus met den gepresteerden arbeid geen gelijken tred.

Het ledental onzer vereeniging bedroeg op ultimo 1906	372
Gedurende 1907 zijn toegetreden	186
Totaal	558
Gedurende 1907 bedankten	90
Zoodat het getal leden op ultimo 1907 bedroeg.	468

De vermeerdering van het ledental hebben wij te danken aan de indische pers, vooral het dagblad de Locomotief, die den financieelen toestand der vereeniging onder de aandacht bracht van het publiek.

Uit het voorgaande blijkt, dat 1907 voor de Vereeniging „Soerja Soemirat" een zeer zorgvol jaar is geweest.

Door den nood gedwongen deed het Bestuur een extra beroep op den liefdadigheidszin der ingezetenen, met het gelukkige resultaat, dat door verschillende handelshuizen en particulieren voor een bedrag van ƒ3720.65 werd geteekend en 186 nieuwe contribueerende leden zich opgaven.

Niettegenstaande deze zeer gewaardeerde hulp was het Bestuur genoodzaakt, ter voldoening van diverse crediteuren, bij de Semarangsche Spaarbank een hypotheek groot ƒ5000.— op de vaste goederen der Vereeniging te sluiten. Hierdoor gelukte het aan het Bestuur tot na bekomen antwoord der Regeering op hare verschillende rekesten, de Vereeniging in stand te houden.

Dit afwachten heeft tot het gelukkige resultaat geleid, dat de Regeering zich bij hare missive No. 708/69 dd. 7 Jan. 08 bereid verklaarde aan Soerja Soemirat een aandeel toe te staan in de eerstvolgende groote loterij.

Het Bestuur hoopt met het daarvan te verkrijgen provenu en met de gewaardeerde hulp en steun van contribuanten en afnemers, den toestand der Vereeniging zoo te kunnen verbeteren, dat Soerja Soemirat in de toekomst aan haar doel zal kunnen blijven beantwoorden.

Eene andere, niet minder nuttige inrichting is die van **Joh. van der Steur**, te Magelang, welke vooral in kerkelijke kringen in Nederland zeker meer bekend is dan de bovengenoemde. Ook mag deze zoo bizonder nuttige arbeid, voornamelijk ten bate der verlaten en verwaarloosde Indo-Europeesche kinderen, zich verheugen in de krachtdadige hulp van een zeer ijverig Comité van Bijstand hier te lande, dat door zijn orgaan *Onze Kleine Bode* alle belangstellenden geregeld op de hoogte houdt van den gang van zaken. Zoo lezen wij in het onlangs verschenen No. 39 dier blaadjes o. m.:

„Een der leden van het Comité van Bijstand ontving dezer dagen het volgend bericht uit Java: „Eene maand geleden was ik toevallig in de gelegenheid Magelang te bezoeken, en natuurlijk heb ik Joh. van der Steur opgezocht. De inrichting is nu keurig in orde, en hij zelf ziet er patent uit. Zijne Hulpbank (voor gepensioneerde inlandsche militairen) bloeit ook... En toen ik hem zeide, dat het comité en de vrienden in Holland niet bijster ingenomen waren met dit bedrijf, liet hij mij brieven zien, zelfs van ambtenaren B.B. met dankbetuiging en erkentenis voor zijn menschlievend pogen, waardoor zij hem aansporen op dezen weg te blijven voortgaan."

Uit brieven der pleegkinderen blijkt ons, hoe v. d. Steur zich door de oudsten en meer-ontwikkelden in deze administratie laat bijstaan, hetgeen voor de jongens eene flinke oefenschool is, die hen voor betrekkingen bij de Spoorwegen bijv. uitnemend te pas komt.

Gij ziet hieruit, dat v. d. Steur pionierswerk blijft verrichten, en zijn eigen gang gaat, waar hij meent nuttig te kunnen zijn: eerst voor onze jongens, de Ned. Militairen, toen voor

hunne en onze kinderen en nu weer voor de gepensionneerden, onze mede-onderdanen!

En dat het Ind. Gouvernement zijn pogen waardeert, blijkt te kens uit de wijze, waarop hij hulp ontvangt bij zijn werk.

Den 13en Maart schreef hij: „Enkele goede dingen kan ik u weer melden. Ik heb ten behoeve mijner Amboneesche school (op het erf) hulp gekregen in een door het Gouvernement bezoldigd onderwijzer, één uit de Ambon'sche kweekschool.

Dat komt ander werk ten goede.

Thans bezoek ik weder geregeld de militaire straflokalen en houdt er éénmaal per week oefening.

Dat was in lang niet gebeurd, door den geest van verzet die er heerschte — en nu onlangs vroegen zij mij weer zelf, of ik wilde komen — en ik begon onmiddellijk, en dank God voor deze van nieuws geopende deur."

Deze beide inrichtingen, van wier nuttig doel wij hier slechts met deze enkele woorden melding kunnen maken, verdienen in ruime mate de aandacht en medewerking van allen, die belang stellen in het wel en wee onzer Indiën.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* over de wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling der Indische Comptabiliteits-wet en van het Indisch Regeeringsreglement: een aanmaning tot spoedige aanneming. — De pers over de Atjehbrochure van den heer Fanoy: het oordeel van het *Vaderland*, de *Standaard* en de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*.

Het *Alg. Handelsblad* dringt aan op spoedige afdoening en aanneming der wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling van de Indische Comptabiliteitswet en van het Indische Regeeringsreglement.

Men weet, dat het doel dezer wetsontwerpen in hoofdzaak is, aan Nederlandsch-Indië de gelegenheid te openen om voor eigen rekening een beroep op de geldmarkt te doen, zonder de aansprakelijkheid van het moederland daarin te betrekken.

Prof. De Louter, die in de December-aflevering van de Gids dit onderwerp besprak, zette uiteen, dat het doel slechts zal kunnen worden bereikt, „indien de zelfstandigheid der koloniale organen, aan wie de uitoefening der vermogensrechten is toevertrouwd, boven allen twijfel verheven is".

Hij vindt in de ontwerpen de waarborgen voor die zelfstandigheid in „de vaststelling der Indische begrooting en rekening door de Indische regeering; de versterking dezer laatste door opneming van niet ambtelijke elementen uit de ingezetenen in den Raad van Indië."

Geheel anders oordeelt echter Mr. N. G. Pierson, die in een vergadering van het Indisch Genootschap de bedoelde waarborgen niet in deze wetsontwerpen vond en zelfs sprak van een aanranding van het budgetrecht der Kamer. Hij acht dan ook het denkbeeld om Ned.-Indië financiëel te ontvoogden nog niet rijp voor oplossing.

Dit nu is het *Alg. Handelsblad* niet met hem eens.

„Zeker, zegt het blad, we zijn met Mr. Pierson de meening toegedaan, dat Nederland zich zijn plicht als voogd over Indië bewust moet zijn, en dat het behoort toe te zien, dat de zaken daar niet verkeerd loopen. Maar, daartoe is het niet noodig en zelfs niet wenschelijk om alle gangen van den pupil tot in de kleinste kleinigheden na te speuren. Een wijs voogd bereidt den pupil voor op het oogenblik, dat deze geheel op eigen beenen zal moeten staan, door hem geleidelijk meer zelfstandigheid te laten.

En zoo zal het ook met Indië moeten gaan, ingevolge de toezegging bij de troonrede van 18 September 1906 van „grootere financiëele zelfstandigheid" voor Indië, van welke toezegging deze ontwerpen het uitvloeisel zijn.

In het kader van het behoud der absolute voogdij van Nederland over Indië, niet enkel in politiek maar ook in financiëel opzicht, past natuurlijk ook niet de uitbreiding van den Raad van Indië met niet-ambtelijke leden.

En het verwondert ons dan ook niet, dat Mr. Pierson adviseerde om het denkbeeld, de publieke opinie op de eene of andere manier te laten inwerken op het beheer van de zaken in Indië, voorshands te laten rusten. Wel lacht hem dat denkbeeld toe, maar hij weet niet welken vorm men daaraan zou moeten geven. Wij moeten rondweg bekennen, dat wij er ook geen gat in zouden zien dat denkbeeld toe te passen onder voorwaarden, die de toepassing tot weinig meer dan een onding zouden maken.

Onder de gegeven omstandigheden is het begrijpelijk, dat de bezwaren, welke ongetwijfeld de toepassing in den weg staan, den heer Pierson nagenoeg onoverkomelijk voorkomen en hem zelfs het denkbeeld niet rijp voor uitvoering doen achten.

Wij meenen integendeel, dat al wat omtrent deze ontwerpen sedert hunne indiening in het midden werd gebracht door alleszins bevoegde en ernstige critici er veeleer op wijst, dat het denkbeeld meer dan rijp en zijn toepassing een dringende eisch van den tijd is.

Waar er omtrent die toepassing nog verschil van gevoelen bestaat, moet het toch opvallen, dat vrij algemeen in koloniale kringen de meening overheerscht, dat de ontwerpen nog niet ver genoeg gaan. Is dit nu het oogenblik om te adviseeren te blijven waar wij staan?

Wij meenen ten stelligste te moeten waarschuwen tegen de opvolging van dien raad, waardoor aan alle door de ontwerpen, in verband met de Troonrede van 1906 gewekte verwachtingen de bodem zou worden ingeslagen, waarin onzes inziens aanleiding zou kunnen worden gevonden voor rechtmatige ontevredenheid.

Het valt niet te ontkennen, dat het niet gemakkelijk zal vallen omtrent deze aangelegenheid een uitweg te vinden, die zooveel mogelijk bevredigt. Maar waar een wil is, zal ook de weg gevonden worden. En hier behoort de wil aanwezig te zijn, daar naar onze meening, en we komen hiermee weer bij den aanvang van ons opstel terug, zonder de door de ontwerpen voorgestelde vertegenwoordiging der verschillende belangen in Indië, het beoogde doel op losse schroeven zou worden gezet.

Dit doel moet evenwel worden bereikt en dat wel zoo spoedig mogelijk, waar op het oogenblik alles in Indië wacht op het beschikbaar komen van de noodige, nu niet meer aan zijn gewone middelen te ontleenen fondsen voor zijn verdere ontwikkeling.

Het is daarom, zoo schrijft ten slotte het *Algem. Handelsblad*, dan ook, dat wij ten stelligste meenen te moeten aandringen op een spoedige behandeling en afdoening in wijziging en geest der in hoofde dezes genoemde wetsontwerpen."

* * *

De brochure van den heer J. J. B. Fanoy over het Atjeh-vraagstuk vond hier en daar reeds bespreking in de pers en zelfs meer: óók critiek.

Omdat deze critiek onder de gegeven omstandigheden dikwijls verder doelt dan het behandelde in de brochure Fanoy, laten wij hier eenige brokstukken uit deze beschouwingen volgen:

De *Standaard* bevat, blijkbaar van de hand van den commandant en chef, een zeer doorzichtige driestar. Het blad schrijft:

„De oud-officier van het Indische leger, de heer J. J. B. Fanoy, ook hier te lande bekend door zijn vroegere candidatuur in het district Hilversum, heeft te Semarang een vlugschrift in het licht gezonden over: Het Atjeh-vraagstuk.

Deze brochure is in de pen gegeven door de overtuiging van den schrijver, dat ons Indisch leger in Atjeh met niet te verschoonen hardhandigheid en wreedheid is opgetreden, en dat de tegenwoordige Gouverneur-Generaal van deze ontaarding van ons leger de schuld draagt.

Toch laat hij het niet bij deze aanklacht, maar doet een voorslag voor de oplossing van het netelig vraagstuk in deze 7 punten: 1. vermindering van onze troepenmacht, met Kotta Radja en enkele kustplaatsen als garnizoen; 2. bedwingen van de Atjehers door Atjehsche troepen; 3. humane oorlogvoering; 4. op breeder schaal bevordering van welvaart; 5. het niet te zeer treffen van den Atjeher in zijn geldelijk bezit; 6. het winnen van de Atjehsche vrouw en 7. herstel van het Sultanaat onder onze vlag.

Of de aanval op het Indisch leger en op Generaal Van Heutsz, die natuurlijk ook in Atjeh zal gelezen worden, bij den precairen toestand van het oogenblik, verstandig was, zouden we niet willen toegeven. Met den heer Fanoy achten we het plicht, alle onnoodige hardheid te stuiten; maar stellig vergist hij zich, zoo hij waant, dat hierin de oorzaak van het verzet ligt. Islamietische en Aziatische bewindvoerders hebben nog wel anders huisgehouden. Dit ligt zelfs in hun stelsel en aard.

Maar voor het overige is er veel in zijn voorslag, dat ons toelacht, met name zijn dringen op bestuur van Atjeh door de Atjehers zelve. De Mohamedaan zwicht als hij ziet, dat Allah hem voor overmacht doet bukken, mits zijn Islamietisch leven in zijn samenstel niet verstoord wordt. Dan acht hij zonder inboeting van zijn eer, te kunnen en te moeten zwichten. Anders vecht hij zich dood.

Minder gelooven we daarentegen, dat er van de Atjehsche vrouw veel voor ons te verwachten is. Veeleer schijnt het een algeheele miskenning van de positie der vrouw onder den Islam, om aan haar zoodanigen politieken invloed toe te schrijven.

Toonen dat verzet niet baat, aldus besluit de *Standaard*, dat we oeconomisch hen vooruit helpen, dat we hun Islamietisch leven onaangetast laten en dat we den Atjeher door den Atjeher in bedwang houden en regeeren kunnen, zullen in het Atjehvraagstuk steeds de beste uitgangspunten blijken.

In het civiele bewind van militaire gezaghebbers schuilt a l t o o s (de spatiëering is van ons. Red. K. W.) gevaar."

Dat „altoos" is prachtig en voor iedereen, die lezen kan, duidelijk genoeg. Indien de vriendschappelijke verhouding tusschen den heer Idenburg en Dr. Kuyper nog steeds even hartelijk is als zij vroeger was, zal Dr. Kuyper zeker niet adviseeren den Gouverneur-Generaal à t o r t e t à t r a v e r s te handhaven.

* * *

Het *Vaderland* schrijft over de Fanoy-brochure:

„Na een vogelperspectief van den oorlog tot 1898 schetst hij ons, zegt het blad, het stelsel-v. Heutsz, en de latere toepassing door Van Daalen; en hij eindigt met een breed-uitgewerkt advies, aangaande een wijze van oplossing van het Atjeh-vraagstuk, die hij thans nog mogelijk acht.

In Van Heutsz weet hij het een en ander te waardeeren, maar sympathiek is hij hem niet. „Een man van sterke wilskracht en groote eerzucht — noemt hij hem — met een krachtig physiek en een helder verstand, toegerust met veel persoonlijke dapperheid en grooten vechtlust. Een kracht-mensch, die spottend scherp is in het beoordeelen van anderen, die met zekere geringschatting neerziet op bijwerk, en het oog steeds gericht houdt op de groote hoofdzaken. Iemand van een beklagenswaardige levensbeschouwing, die in het geld de groote drijfveer van elk streven ziet, en verhooging van rang of positie verkiest boven eerbewijzen. Iemand, die zich moeilijk onderwerpt aan gezag, doch lichtelijk vervalt tot autocratie, zoowel persoonlijke als zedelijke, waardoor hij fijngevoeligheid in de keuze der middelen, om een bepaald doel te bereiken, als „onpractisch" verwerpt, en het „qui veut la fin veut les moyens" ten volle aanvaardt, enz.

Intusschen, niemand is volmaakt goed, en niemand geheel en al slecht.

Met bovenstaande staalkaart van goede en slechte eigenschappen kan men nog wel een heel presentabel en nuttig landvoogd zijn.

Doch erger wordt, wat de schrijver elders aangaande Van Heutsz zegt, nl. dat hij niet oprecht is, draait en liegt, dat hij bij welslagen zich gaarne en gretig het succes toeëigent, maar de schuld van tegenvallertjes afschuift op anderen, hetzij lager, hetzij hooger geplaatsten.

Over Van Daalen is hij beter te spreken; hij gispt weliswaar diens wreedheid, maar roemt aan den anderen kant zijn eerlijkheid, zijn recht-doorzee-gaan.

Of deze schets van de hoofdpersonen in de Atjeh-tragedie juist is, daaromtrent zal het Atjehrapport ons wellicht nader inlichten. Ik elk geval hechten wij er waarde aan, omdat zij berust op eigen waarneming.

Hoe gansch anders is het gesteld, zoodra de schrijver het terrein der waarneming verlaat en zich op dat der gevolgtrekking begeeft.

Van alle adviezen, die in den loop van den Atjeh-oorlog gegeven zijn, lijkt ons dit wel 't meest onbekookte.

Volgden wij den raad van den schrijver op, dan zouden wij zoowat alle fouten, die we op Atjeh tot onze schade en schande hebben begaan, nog eens dunnetjes over moeten doen, en nog enkele nieuwe domheden er bij.

Maar laten wij den schrijver dankbaar zijn, dat hij zijn Atjeh-critiek heeft doen gepaard gaan met een bepaald advies. Nu hebben wij ten minste ergens hou-vast aan. En na het advies genoten te hebben, weten wij, wat te moeten denken van de juistheid zijner critiek.

Deze brochure is weer eens een waarschuwend voorbeeld, hoe verkeerd overigens welmeenende menschen doen, zich te wagen op het terrein der grootere critiek. Ook hier geldt het: schoenmaker blijf bij uwe leest.

Maar zij is tevens een bewijs, hoezeer de Atjehoorlog, die eigenlijk niet eens meer een oorlog, maar een streng politie-optreden tegen roovers en desperado's is, zelfs in zijn tegenwoordige phase nog de gemoederen bezig houdt.

Laten wij hopen dat het Atjeh-rapport ons spoedig het licht zal verschaffen, dat in dezen onontbeerlijk is."

Wat het *Vaderland* hier op de creditzijde van den brochure-schrijver plaatst, n.l. dat hij een „bepaald advies" geeft, zal het blad zeker door meerdere redacties worden toegegeven. Wij zijn weder eens voor de zooveelste maal met Atjeh in de periode van de nationale verlegenheid beland, en dan is een „advies" — goed of slecht — maar een bepaald „advies" meer waard dan ellenlange beschouwingen.

* * *

De *N. Rott. Courant* geeft aan de bespreking der brochure een eereplaats op haar eerste pagina. Het blad zegt:

„De heer Fanoy wil de hierboven overgenomen beginselen uit vroegere stelsels nog aanvullen met eenige andere, waarbij hij het „zitten op" wil vervangen door het „waken over" de geldkist van den Atjeher, door o. m. de Atjehsche hoofden te interesseeren in op te richten „Europeesche Maatschappijen", en wel zóó dat „zij zienderoogen met den bloei dier maatschappijen gebaat zijn". Hij wil niet alleen met boeten straffen, doch „óók met geld" beloonen, ruime bezoldigingen toekennen, royale schadeloosstellingen verleenen en er naar streven om van de staatkundige vijanden „tevreden ambtenaren" en „goede handelsvrienden" te maken. Z. i. moet „met den meest mogelijken ernst" getracht worden de „Atjehsche vrouw" voor ons te winnen.

Vooral zij toch zou verlangen naar de toepassing van 't laatste beginsel, dat de schrijver aanbeveelt, nl. „de herstelling van het Atjehsche Sultanaat onder Nederlandsche vlag". Hij acht die herstelling geen „conditio sine qua non" voor het slagen van zijn stelsel, maar beschouwt [illegible] als een hulpmiddel,

dat de kans van slagen aanmerkelijk verhoogt.

De door den schrijver voorgestane nieuwe richting zou, als wij hem goed begrijpen, in hoofdzaak afwijken van de thans gevolgde door „de bedwinging van de Atjehers door de Atjehers" en door het herstel van het Sultanaat, maatregelen, waarvan o. i., op grond van de geheele Atjeh-geschiedenis en de daarbij opgedane ervaring, geen blijvend heil is te verwachten.

Ofschoon door de benoeming van den heer Swart tot gouverneur van Atjeh, de kans schijnt uitgesloten op een nieuwe belangrijke koersverandering van het Atjeh-beleid, meenen wij daartegen, zij het ook vermoedelijk ten overvloede, te moeten waarschuwen. Dit behoeft geen reden te zijn ook partiëele wijzigingen in dat beleid achterwege te laten, of goede raadgevingen in den wind te slaan. In dit opzicht kan het geschrift van den heer Fanoy zijn nut hebben."

Uit de O.I. Mail.

Uit Batavia schrijft een correspondent aan het *Soer. Handelsblad*:

Controleurs met een sabel.

Door het groote aantal controleurs en assistent-residenten, in verhouding tot het aantal residenten en hoogere ambtenaren, lijdt ons binnenlandsch bestuur aan het euvel, dat vele ambtenaren te lang in de lagere rangen blijven, alvorens in aanmerking te komen voor de hoogere posten. Tegen den tijd dus, dat zij geroepen worden om die posten te bekleeden, is de geestdrift en doortastendheid, die hen in de jongere jaren kenmerkte, reeds aan het luwen, zoodat zij dikwijls een poover figuur maken in een betrekking waarin zij zouden geschitterd hebben, indien zij op jongeren leeftijd geroepen waren om haar te vervullen.

Zeer terecht zag de regeering in, dat dit bekleeden van gewichtige ambten voor mannen, bij wie door het lange dienen in ondergeschikte betrekkingen, de voor hun werkkring zoo noodige geestdrift grootendeels bekoeld was, een slechten invloed moest uitoefenen op het geheele bestuur der kolonie en om nu het aantal controleurs bij het binnenlandsch bestuur te verminderen — waardoor de verhouding tusschen het aantal hoogere en lagere ambten zoude verbeteren — besloot men de betrekking van civiel gezaghebber, belast met de functie van controleur, te creëeren.

In verschillende dagbladen werden en worden nog steeds sollicitanten voor die betrekking opgeroepen en kortelings heeft zelfs de legercommandant, na beraad met den directeur van binnenlandsch bestuur, bij circulaire onder de officieren liefhebbers opgeroepen voor bovengenoemde betrekking. Zooals beweerd wordt heeft deze oproeping plaats gehad, omdat zich niet voldoende sollicitanten opdeden. Dezer dagen hoorde ik een clubje officieren de circulaire bespreken. Algemeen was men van oordeel, dat niet veel officieren zich zouden laten verlokken om hun officiersschap te verwisselen met de betrekking van civiel-gezaghebber.

Na de discussie over dit onderwerp, kwam het gesprek op eenige gepensioneerden, die van vorige oproepingen gebruik hadden gemaakt, om weder in 's lands dienst te treden en op die wijze een niet onaardigen toeslag op hun pensioen te krijgen. De regeering toch heeft, bij het instellen van de betrekking van civiel-gezaghebber-fungeerend-controleur, de bepaling gemaakt, dat gepensioneerde officieren, die als zoodanig benoemd worden, recht blijven behouden op hun pensioen.

Geheel onder den indruk van het gehoorde en in de vaste overtuiging, dat slechts weinigen de nieuw gecreëerde betrekking ambieerden, vernam ik kort daarop van iemand, die in staat is het te weten, dat al is het aantal sollicitanten voor de betrekking van civiel-gezaghebber niet groot, er toch wel degelijk sollicitaties zijn binnengekomen van personen, die, zijns inziens, blijkens de door hen overgelegde certificaten, zulk een algemeene ontwikkeling bezitten, dat zij uitstekend zouden voldoen, indien men hen benoemde. Toch zijn deze personen niet benoemd en werd inplaats daarvan de circulaire van den legercommandant gelanceerd.

Op mij maakt het den indruk, zeide hij, alsof de betrekking gecreëerd is met het doel haar voornamelijk te doen vervullen door gepensioneerde officieren, ofschoon er ook andere personen voor worden opgeroepen. En nu het gebleken is, dat de meeste gepensioneerde officieren hun weg best vinden kunnen en niet erg bijten in het voorgehouden lokaas, zal men op andere wijze trachten officieren te krijgen voor bestuursambtenaar. Op mij maakt het den indruk, vervolgde mijn zegsman, alsof de regeering van oordeel is, dat gewezen officieren de beste ambtenaren maken.

Zonder twijfel is menige officier uitstekend geschikt om op te treden als ambtenaar en het zijn zeker de slechtste officieren niet die er voor geschikt zijn, maar om te beweren dat het feit, dat men eenige jaren achter de trom geloopen heeft, iemand een bijzondere geschiktheid verleent om in een landstreek de welvaart te bevorderen en daardoor de orde en veiligheid, is ongerijmd. Ik kan niet gelooven, dat wij op den goeden weg zijn met het militairisme in het bestuur steeds grooter afmetingen te doen aannemen.

Laat men bij de aanstelling van civiele gezaghebbers in de allereerste plaats er op letten, of de personen, die zich er voor aanmelden, een ruimen blik bezitten, hanoigheid om met den inlander om te gaan en last not least in staat zijn een wakend oog te houden op diens welvaart. Want met de welvaart hangen de rijksinkomsten ten nauwste samen en orde en rust zijn hare volgelingen.

* * *

Onder het opschrift:

Ledepoppen

schrijft het *Soer. Handelsblad*:

In een bui van liberaliteit die het voordeel had geen cent te kosten, heeft de regeering in de gemeenteraden eenige plaatsen ingeruimd aan niet-Europeesche leden.

Onze vroedschap heeft er 8 op de 23 leden. Het loont de moeite dit achttal in zijn doen en laten gade te slaan.

De taal, die voor de beraadslagingen gebruikt wordt, is het Nederlandsch, waarvan, als wij het wel hebben, slechts één der Maleisch sprekende edelachtbaren iets begrijpt. De overigen vangen allerlei onverstaanbare klanken op en leven als 't ware in een geheel andere sfeer dan hun Europeesche medeleden. Alleen de personen der sprekers en de de physionomieën in spannende oogenblikken boezemen hun nog eenig belang in. Overigens beijveren zij zich een houding aan te nemen, waaruit niet mag blijken, dat zij zich vervelen. Belééfd zijn zij, daar gaat niets van af.

Nu en dan worden zij er aan herinnerd, dat zij iets meer zijn dan figuranten. Als een discussie is afgeloopen, vat de voorzitter het over en weer aangevoerde samen in het Maleisch. De argumenten verlaten zijn lippen als een snelle stroom. Na eenige minuten worden de leden geacht au fait te zijn.

Als men nu weet, dat Oosterlingen over 't geheel langzaam van begrip zijn — „het inlandsch zelfbestuur denkt traag", lazen wij eens in een rapport van een resident in de Vorstenlanden —; als men verder bedenkt, dat soms quaesties aan de orde zijn die een voorstudie vorderen, zooals de havengeschiedenis, dan zal men het met ons eens zijn, dat in de meeste gevallen de niet-Europeesche leden der vroedschap bij het stemmen doen denken aan marionetten. Mogen wij een proef voorstellen? De acht niet-Europeanen hebben te stemmen na een Europeaan, die het eerst aan de beurt is; deze neemt zich voor afwisselend voor en tegen te stemmen; wij maken ons sterk dat het achttal hem in de goed- of afkeuring trouw zal volgen.

En zoo bezitten die acht menschen de macht een voorstel, waarmede de meerderheid der Europeanen zich vereenigt, te doen vallen door zich op goed geluk bij de minderheid aan te sluiten!

Is het niet bespottelijk geweest dat de Europeanen in de hoofdplaatsen hun raadsleden niet hebben mogen kiezen, — hiervoor werden zij blijkbaar nog niet rijp geacht, — terwijl Inlanders, Chineezen etc. zonder kennis van het Nederlandsch in de gemeenteraden zijn opgenomen?

En is het, uit dit oogpunt beschouwd, niet te verklaren, dat de regeering deze colleges kort houdt?

* * *

De nieuwe directeur van B. O. W.

Een correspondent te Batavia van het *Soer. Hbl.* schrijft:

Verschillende geruchten noemen den kolonel der genie, De Voogt, als aanstaand directeur der Burgerlijke Openbare Werken.

De informaties, die ik heb ingewonnen, hebben mij de overtuiging geschonken, dat kolonel De Voogt werkelijk als zoodanig zal worden benoemd. Hij is er, wat men noemt, reeds voor aangewezen.

Om den schijn te vermijden, dat ik iets zou willen zeggen ten nadeele van den aanstaanden directeur der B. O. W., voeg ik er aan toe, dat men (personen die dit kunnen beoordeelen) algemeen van meening is, dat de tegenwoordige chef van het wapen der genie in bovengenoemde betrekking zeer goed zal voldoen.

Is dat echter een voldoende reden — en verontschuldiging tegelijk — om hem tot het bekleeden dier betrekking te roepen, (vraagt de corr.) met voorbijgang van alle ingenieurs, die zich in staatsdienst bevinden?

Mij dunkt, alleen dan kan een dergelijke handelwijze der regeering verontschuldigd worden, indien zij de overtuiging heeft, dat onder alle ingenieurs zich geen enkele bevindt, wien men de betrekking kan toevertrouwen. Want het benoemen van een *outsider*, moge hij nu nog zoo'n flink genie-officier zijn, is het tegengestelde van een compliment voor alle hooge ingenieurs.

Deze zucht van de huidige regeering, om officieren een bijzondere geschiktheid toe te kennen tot het bekleeden van zoo ongeveer alle betrekkingen, is iets om een ambtenaar uit zijn vel te doen springen van verontwaardiging.

Ditzelfde dwaze idee zit voor bij de regeeringen van Rusland en Turkije en de resultaten, die men er in die landen mede bereikt heeft, zijn tot nu toe werkelijk niet van dien aard, om tot navolging te nopen.

Dat men (zegt de corr. verder), indien buitengewone omstandigheden het noodzakelijk maken, niet schroomt een flink officier ook in een anderen werkkring werkzaam te stellen, zal iedereen billijken, zelfs toejuichen; doch de wijze, waarop onder het huidige regime aan officieren uit kracht van hun officierrschap een bijzondere geschiktheid wordt toegekend tot het bekleeden van meest verschillende betrekkingen, moet in de toekomst op ongemakkelijke wijze zijn terugslag doen voelen.

* * *

Onze Chineezenpolitiek

drijft thans weder een groot aantal chineesche leerlingen der chineesche school van de Vereenigde Tiong Hoa Hwee Koan te Patekoan Java uit om hun studie in China te voltooien, zoo schrijft het *Bat. Nieuwsblad*.

Gisterenmiddag zijn 35 jonge Chineezen in het schoollokaal op een feestje onthaald met muziek. Gisterenavond is hun door de chineesche club op Molenvliet een dinetje aangeboden.

Morgen zullen zij zich, onder geleide van een der onderwijzers en uitgeleid door zeer vele kameraden, te Tandjong Priok op de *La Seyne* inschepen, naar Singapore, waar zij met de fransche mailboot naar Nanking verder gaan.

En zoo wordt telkens de vroeger zoo losse band tusschen China en Chineezen op Java aangehaald. Liefst zoo openlijk mogelijk. Immers de nog in functie zijnde luitenant der Chineezen alhier, Nio Hoey Oen heeft verlof bekomen naar China te gaan en zal de knapen te Nangking afleveren. Met hem gaat ook de chineesche handelsman Phoa Lip Tjay naar Nangking.

* * *

Christoffel naar Atjeh.

Met muziek uitgeleid, zoo lezen wij in de Bataviasche bladen, vertrok kapitein Christoffel, onder-bevelhebber luitenant Agerbeek, met acht brigades marechaussee naar Atjeh ter volvoering der bekende opdracht: Toekoe Bin dood of levend te vangen.

Aan het station Weltevreden S.S. werd de troep ontvangen met muziek; een groot aantal kameraden wenschte den vertrekkenden officieren veel succes.

Indien noodig, krijgt Christoffel in Atjeh de beschikking over nog vier brigades, onder bevel van een tweeden luitenant.

* * *

Omtrent de opstootjes ter Sumatra's Westkust bij de belastinginning lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* onder het opschrift:

Een opgeblazen zaak.

Naar aanleiding van het voorgevallene te Nanggalo bij Padang schrijft men ons:

In geuren en kleuren werd door de *Sumatra Bode* het verhaal verspreid van den aanslag op het leven van het waarnemend larashoofd van Nanggalo. Daarbij werd evenwel geheel achterwege gelaten een appreciatie van het beleid van het bestuur, zooals zich dit daarbij

openbaarde. Ik wil wel dadelijk mijn opinie mededeelen dat dat beleid m. i. zeer veel te wenschen heeft overgelaten.

Wat toch is er geschied?

Ik neem als basis aan het door vorengenoemd blad medegedeelde, en dan blijkt dat, toen in de negari Nanggalo — want Padang is een kampong, die onder die negari behoort — tengevolge van de weigering om te betalen de acht geestelijken en vier panghoeloes mede waren genomen door den djaksa, die lieden door den assistent-resident allen werden aangehouden. En hierin zit de fout. Dat de geestelijke hoeders weroen opgesloten, is tot daaraan toe, ofschoon het mij voorkomt dat alleen degeen die het dier feitelijk geslacht had, dus degeen die het de keel had afgesneden, had moeten gestraft worden; dan was alles binnen de perken eener doodgewone politieovertreding gebleven, en had men geen martelaars gemaakt.

Maar de fout is nog grooter gemaakt door de administratieve bestraffing der vier panghoeloes, wier vijfde collega met heerendienstplichtigen aan het heerendienst doen was aan den grooten weg, hetgeen reeds alle *politieke* beteekenis aan het gebeurde ontneemt.

De assistent-resident te Padang had behooren te weten en in toepassing te brengen de omstandigheden 1o. dat volgens de adat de panghoeloes belast zijn met het in orde brengen van hetgeen er verward is in hun negari, *menjeleseikan nan koesoet*; 2o. dat in de Ommelanden waartoe Nanggalo behoort, geen panghoeloes andiko bestaan naast de van gouvernementswege aangestelde pannhoeloes soekoe, welke eerst bij hun aanstelling den panghoeloe-galar aannemen en waaruit volgt dat degenen, die volgens de adat en het Regl. op het Rechtswezen de zaken in het spoor hadden te houden, uit hun negari verwijderd werden, waardoor aldaar een toestand van anarchie *geschapen* werd. Aan dat alles is de kroon opgezet door voor een zuivere misdrijfzaak als het verwonden van het wd. larashoofd — de man is te Padang in het hospitaal gestorven — 120 man infanterie op de been te brengen. Het europeesch bestuur is — om geen hard woord te gebruiken — hoogst voorzichtig voor eigen lichaam geweest door niet dan met bajonetten op het tooneel van het misdrijf te verschijnen.

Het geval is daardoor op hoogst belachelijke wijze opgeblazen tot schijnbaar meer dan het was; een handelwijze, volkomen in overeenstemming met het zetbaas-systeem, dat echter door ambtenaren die op de hoogte heeten te zijn, niet toegepast had mogen worden.

* * *

Naar Noesa Kembangan.

De *N. Soer. Ct.* weet mede te deelen, dat de majoor der infanterie J. La Gordt Dillié op zijn verzoek met ingang van den 2en Mei a.s. eervol uit den militairen dienst is ontslagen, met behoud van aanspraak op pensioen en dat die Hoofdofficier is belast met de waarneming der functiën van directeur van het dwangarbeiderskwartier op Noesa Kembangan, het ballingsoord der Atjehers.

Genoemde hoofdofficier, thans commandant van het 5e bataljon, tevens plaatselijk commandant te Semarang, heeft tal van jaren op Atjeh doorgebracht; hij werd reeds als jong tweede luitenant er heen gedirigeerd en diende het laatst daar als kapitein bij de maréchaussées, daarbij meer dan eens de betrekking van civiel-gezaghebber en van assistent-resident waarnemend.

Hij maakte zich vertrouwd met de taal, zeden en gewoonten van den Atjeher en kent deze door en door; de regeering had dus voor bovenbedoelde betrekking geen betere keuze kunnen doen. Voor zijn vele verrichtingen op Atjeh vielen dien hoofdofficier twee koninklijke onderscheidingen ten deel.

Majoor La Gordt Dillié zou vóór de aanvaarding zijner nieuwe functiën naar Batavia gaan, om met den directeur van justitie te confereeren over de strafinrichting op Noesa Kembangan, waarvoor nog zooveel te doen valt.

* * *

Van Borneo's Zuider- en Oosterafdeeling.

De resident, pas van een twee-weeksche inspectie in de afdeeling Dajaklanden teruggekeerd, zou, zoo verneemt het *Bandj. Nbd.*, den 11e met de *Reijnst* naar Pasir vertrekken om den toestand aldaar voor te bereiden tot een inlijving van dat rijk op 1 Mei a.s., den datum, waarop dat rijk een deel zal worden van ons rechtstreeksch gebied, de lang verwachte schadeloosstelling ad f 323.000 zal daarvoor aan het zelfbestuur uitbetaald kunnen worden.

De inspectie in de Dajaklanden betrof voornamelijk een onderzoek naar den toestand van het kanaal van Serapat en van Mandomei.

Het eerste is thans reeds geheel schoongemaakt en de doorvaart belangrijk verbeterd. Het groote gebrek dier anders zoo doelmatig aangelegde kanalen is wel gelegen in het feit, dat gedurende den drogen moesson die kanalen niet meer bevaarbaar zijn, een groot ongerief, zoowel voor bevolking als voor prauwvoerders; daarin zal getracht worden verandering te brengen door het leggen van twee dammen, die het water ophouden en waarover de prauwen gemakkelijk heengesleept kunnen worden, terwijl ter plaatse aangestelde wachten de noodige hulp zullen verleenen.

Kanalen zijn in deze streken van onschatbare waarde; langs het zoo gewraakte kanaal Alalak-Moeara Moening varen thans reeds duizenden prauwen heen en weer, terwijl de bevolking druk bezig is, het gedraineerd wordende terrein in cultuur te brengen.

Welk een voordeel zoude het voor de bevolking opleveren, wanneer de Kahajan met de Sebangan-rivier kon verbonden worden; het kanaal zoude loopen door een streek geheel bezet met djeloetoengbosschen, die thans nog geregeld door de bevolking gezocht, doch moeilijk kunnen bereikt worden.

De resident strekte zijn reis uit tot Koeala Koeroen, de controleursplaats, waar geen gouvernementsschip ooit kon komen vanwege de talrijke riams; een toevallige hooge waterstand maakte het mogelijk met de *Anna* echter op te stoomen, geen wonder dat de bevolking overal uitliep om het ongehoorde feit te aanschouwen.

De *Anna* moest over zee terugkeeren, de resident kwam hier per... tambangan terug, na twee dagen lang in zoo'n vaartuig gereisd te hebben, wegens gebrek aan iets beters. Land en volk kunnen niet anders dan gebaat zijn bij deze verkenning van het uitgestrekte gewest.

WEST-INDIË.

Suriname.

De Koloniale Staten hebben hun Voorloopig Verslag uitgebracht op de begrooting voor 1909.

„Het Verslag, schrijft *Onze West*, bevat ernstige critiek op het bestuur der kolonie, een critiek — het moet bekend — in menig opzicht gegrond. Het kan daarom zijn nut hebben te doen uitkomen, dat de bevolking in deze achter de Koloniale Staten staat."

Wat die critiek aangaat, ontleenen wij aan de algemeene beschouwingen het volgende:

„Hoewel, blijkens de Memorie van Toelichting voor 1909 de gewone middelen f 104435,— meer zullen bedragen dan voor 1908 geraamd was, wat grootendeels te danken is aan de verleden jaar tot stand gekomen verhooging van het tarief van invoerrechten, kan het subsidie voor 1908 toch op niet minder gesteld worden dan f 802909,—. En ofschoon men met het oog op den toestand, waarin de kolonie verkeert, gaarne de meening van het Bestuur onderschreef dat het subsidiecijfer alleszins tot tevredenheid stemt, juist op grond van een en ander meende men algemeen dat op deze begrooting diende de achterwege gelaten noodelooze uitzetting, vooral van de vaste bestuursuitgaven, waartoe mede behoort verhooging van bezoldiging, die niet het gevolg is van vermeerdering van werkzaamheden.

Hiertegen nu was, naar de meening der leden, door het Bestuur bij de samenstelling der begrooting niet voldoende gewaakt en zijn op de begrooting voorstellen gedaan tot verhooging van bezoldiging en het in 't leven roepen van nieuwe betrekkingen, waarvan de noodzakelijkheid in lange na niet bestaat en ook niet aangetoond kon worden. Zoo werd o. m. gewezen op de voorgestelde traktementsverhooging van den Hoofdcommies op het bureel van den Administrateur van Financiën, zoomede op het invoeren op het bureel van den Gouvernements'andmeter van een nieuwe betrekking van adjunct-commies met eene bezoldiging van f 1200,— tot f 1700,— 's jaars.

Wordt toch, bij het beginsel dat in de huishouding thans gevolgd wordt, nl. dat de gewone uitgaven door de gewone middelen der kolonie moeten worden gedekt, niet zooveel mogelijk vermeden uitzetting van de jaarlijks terugkeerende vaste bestuursuitgaven, dan vreesde men, dat het anders wel tot de vrome wenschen zal blijven behooren de vaste bestuursuitgaven door de gewone middelen der kolonie te zien dekken.

Er werd ook thans weer met de meeste kracht aangedrongen op strenge controle op de koloniale uitgaven.

Men was dankbaar gestemd uit de jongste Troonrede te vernemen dat binnenkort voorstellen aan de Staten-Generaal zullen worden gedaan tot regeling van de wijze van beheer en verantwoording van de geldmiddelen."

Ten aanzien van de bacoven-cultuur werd in het V. V. er op gewezen, dat onder de redenen van de ondervonden teleurstelling ten aanzien van de eerste verschepingen het gebrek genoemd werd aan voldoende toezicht vanwege de landbouwinspectie. Dat zou naar het algemeen gevoelen niet het geval mogen zijn, waar de kolonie over een landbouw-inspecteur beschikt, bijgestaan door een allengs grooter geworden staf van deskundige ambtenaren, waaraan speciaal voor de bacoven-cultuur nog een inspecteur werd toegevoegd met een bezoldiging van f 4800 's jaars, plus f 600 voor teerkosten.

Betreffende de productieve werken werd in het V. V. er aan herinnerd, dat het bestuur reeds een jaar geleden de toezegging had gedaan om, na ontvangst van de noodige inlichtingen uit Nederland, betreffende de werken aan het Saramacca-kanaal en den Saramacca-polder, aan de Staten in een speciale vergadering de, voor een juiste beoordeeling van den stand dier werken noodige inlichtingen te verschaffen. Waar de vervulling van die belofte nog steeds uitbleef, verklaarden vele leden, dat er voor hen geen aanleiding meer bestaat om zich te onthouden van het uitspreken van hun gevoelen over die werken. Mochten de toegezegde inlichtingen de Staten niet bereiken vóór de openbare behandeling der begrooting, dan zouden zij zich genoodzaakt zien bij die gelegenheid bedoelde werken ook zonder die inlichtingen ter sprake te brengen.

Ten aanzien van de resultaten van het boschwezen liet het V. V. zich weinig hoopvol uit. Ook het bouwdepartement werd niet vergeten, terwijl inzonderheid de dienst der koloniale vaartuigen het bij de Staten moest ontgelden. Wij kunnen ons de verbazing van dit college begrijpen over den post, op de begrooting uitgetrokken voor een aan den beheerder der koloniale vaartuigen te verleenen opdracht naar Nederland met behoud van vol traktement, plus f 10 toelage daags.

Het geld kan niet op blijkbaar.

Wat ons bevreemdt is dat de Staten nog altijd mee blijven gaan met het dure experiment der gouvernements-bevea-cultuur. Wij zouden meenen, dat nu toch afdoende gebleken is, dat de door het bestuur reeds op touw gezette ondernemingen zijne onverdeelde aandacht noodzakelijk vereischen, om ze tot een goed einde te brengen.

Betreffende immigratie en kolonisatie ontleenen wij het volgende aan het V. V.:

„In aansluiting aan het in de zitting van 7 Januari jl. aan het Bestuur in overweging gegevene om maatregelen te nemen, die ertoe leiden kunnen om de Oost-Indische bevolking te overtuigen van de onjuistheid van de voorstellingen die haar in Indische bladen omtrent de immigranten alhier gegeven worden, werd algemeen het denkbeeld aanbevolen om, evenals indertijd voor de immigratie van Britsch-Indiërs geschied is met de uitzending van Dr. Comins, hierheen voor eenigen tijd gedetacheerd te krijgen een hoogstaand persoon, die geacht kan worden volkomen op de hoogte te zijn van het leven der Javanen, met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar de behandeling van de Javaansche immigranten, hun levenswijze hier, zoomede alles wat er toe kan leiden om het noodige licht in deze te verkrijgen en daarvan rapport uit te brengen, welk rapport zou behooren gepubliceerd te worden. Men achtte dien maatregel daarom aanbevelenswaardig, omdat men vele wenken van zulk een deskundige verwachtte, welke voor de bevordering van de Javaansche immigratie van groot nut kunnen zijn."

Wederom werd door de Koloniale Staten aangedrongen op opheffing der schutterij en het toekennen van vrijreizen aan de leden van hun college bij reizen ex-officio.

* * *

Curaçao.

Ook de Koloniale Raad heeft zijn Voorloopig Verslag uitgebracht op de begrooting voor 1908. Ernstige overweging verdient wat daarin wordt te berde gebracht ten aanzien van de huishoudelijke uitgaven, terwijl zeker zal moeten worden goedgekeurd de houding van dien Raad tegenover de telkens voorgestelde verhooging der bezoldiging van ambtenaren. Minder begrijpelijk komt ons nog steeds voor het door den Raad ingenomen standpunt ten opzichte van de proeven en maatregelen in het belang der bevordering van den landbouw.

Van Vreemde Koloniën.

Statistiek op Luzon.

De „*Manila Times*" bevat de mededeeling, dat de bulletins van het Landbouwbureau voortaan maandelijks in het Engeisch en Spaansch in den vorm van een tijdschrift zullen verschijnen, om gratis in den archipel te worden verspreid.

Het eerste Januari-nummer van *The Philippine Agricultural Review* behelst eenige gegevens betreffende de statistiek, welke met betrekking op oogst en veestapel voor den archipel werd in het leven geroepen.

Voor het loopende dienstjaar 1907—1908 werden de gelden uitgetrokken voor een statisticus, den heer Moss, die intusschen reeds in October 1906 daartoe was aangewezen en onmiddellijk met de organisatie van den dienst een begin maakte.

Hij dacht zich een korps gemeente-, provincie- en districts-rapporteurs, waarvan de laatsten, tevens landbouwinspecteurs, het toezicht zouden hebben op het werk der andere berichtgevers. Elk dezer rapporteurs zou maandelijks zoowel als jaarlijks een bericht indienen betreffende den toestand van landbouw en veeteelt in zijn ressort. Deze dienst zou, met uitzondering van de landbouw-inspecteurs, kosteloos moeten worden verricht. Aan ieder der berichtgevers zou dan maandelijks een gedrukt formulier voor zijn rapport worden toegezonden met een van een postzegel voorziene enveloppe en een circulaire betreffende die landbouwaangelegenheden, welke oogenblikkelijk het meest de aandacht verdienen.

Den 1sten Januari 1907 werd in dien geest een proef begonnen en zes maanden later beschikte men reeds over de diensten van 370 gemeentelijke berichtgevers, die 308 gemeenten, d. i. bijna de helft van het totaal der gemeenten in den archipel, vertegenwoordigden. Het aantal ingekomen rapporten bedroeg in dien tijd 1628.

Men meent nu, dat de proef genoeg levensvatbaarheid van de bedoelde organisatie heeft aan den dag gelegd, om die over den geheelen archipel uit te strekken.

* * *

De fiscus in Indo-China.

Het fiskaal regime in Indo China wordt sedert eenigen tijd van verschillende zijden aangevallen. Opium-, zout- en alkohol-regie, waaruit de kolonie hare voornaamste inkomsten trekt, moeten het vooral bij de critici ontgelden.

De eerste is uit een oogpunt van moraliteit door de publieke opinie veroordeeld en de minister van koloniën heeft hare opheffing tegen een overigens onbepaald tijdstip gedecreteerd. Of het echter wel tot opheffing komen zal? Zooals onze lezers weten is eene Commissie door den nu afgetreden gouverneur-generaal Beau benoemd, die een onderzoek had in te stellen naar de mogelijkheid dier opheffing, waartoe ook moest worden nagegaan, op welke wijze zou kunnen worden voorzien in het verlies van inkomsten uit dien hoofde door invoering eener nieuwe belasting. Die Commissie heeft nu verklaard niet bij machte te zijn zulk een belasting te ontdekken. Men heeft haar van alles aan de hand gedaan, maar zij heeft alle gedane voorstellen moeten verwerpen, en de conclusie uit hare bevindingen was, dat uit een oogpunt van gemakkelijke wijze van inning, opbrengst en billijke verdeeling, geen belasting die nabijkomt, welke de schuiver naar de mate zijner middelen vrijwillig op zich neemt.

De zout-regie brengt jaarlijks ongeveer 19 centen, de alcohol-regie omstreeks 35 centen per hoofd der bevolking op. Men kan dus niet bepaald zeggen, dat deze belastingen zwaar drukken. Voor de critiek, op deze belastingen geoefend, zijn dan ook andere oorzaken te vinden.

In de eerste plaats is er de wijze van optreden om fraude tegen te gaan. De regie is meermalen hardhandig opgetreden. Ter verontschuldiging wordt aangevoerd de moeilijke taak der betrokken diensten in een land, waar de fraude algemeen beoefend wordt en niemand daarin iets verkeerds of slechts ziet. Bovendien klagen de ambtenaren der diensten over de weinige medewerking, die zij van bestuursambtenaren ondervinden. Velen dezer zien de van hen onafhankelijke regie-ambtenaren slechts ongaarne in het door hen bestierd gewest en doen niets — veeleer het tegendeel — om die ambtenaren bij te staan in het opsporen en tegengaan van overtredingen. Ware dat wel het geval, dan zou in vele gevallen een voor de gezeten bevolking vexatoir onderzoek achterwege zijn gebleven.

Tegenover de alcohol-regie is aangevoerd dat de door de Fransche distilleerderijen geleverde alcoholische dranken niet naar den smaak der inboorlingen waren. Typisch is evenwel dat, zoodra in Tongkin b.v. de oude inlandsche distilleerderijen door de Fransche maatschappijen waren opgekocht, de klachten over het product dezer laatste in die provincie verstomden. Zoo ook in Cochin-China, nadat aan een hoofdzakelijk uit Chineezen en inlanders samengesteld Syndicaat den verkoop der dranken was opgedragen.

* * *

Chineezen in de Straits.

Aan het rapport van den secretaris voor Chineesche aangelegenheden valt te ontleenen, dat in 1907 227.342 Chineezen in de kolonie aankwamen, d. i. 50755 meer dan in 1906. De oorzaak van dien grooteren toevloed moet worden gezocht in de slechte uitkomsten van den oogst in Zuid-China en de hooge rijstprijzen daar. Onder de aangekomenen bevonden zich 16265 vrouwen. Het aantal niet-betalende passagiers, dat zijn koelies, die van Hongkong, Swatow of Hainan vrijen overtocht erlangen op conditie, dat zij, in de Straits aankomende, een contract zullen sluiten, bedroeg 24089. Met het oog op hierbij gepleegde fraude is in November met het bestuur van Hongkong overeengekomen, dat deze categorie van immigranten gehouden is te Hongkong voor den registreur-generaal te doen blijken van de verplichtingen, die op haar rusten, op de hoogte te zijn.

In het rapport wordt aangedrongen op wijziging van de wetgeving op de Chineesche genootschappen. De huidige wetgeving vereischt veel routine-werk, dat veelal gerustelijk kan achterwege blijven. De genootschappen hebben opgehouden een gevaar voor de kolonie uit te maken, nu de respectabele Chineezen op de hand van het bestuur zijn en tegen de geheime genootschappen.

* * *

Tegen het opium.

Den 6en dezer werd in het Lagerhuis te Londen het opium-vraagstuk ter sprake gebracht. Het onderwerp werd ingeleid door den heer Johnson, die eene motie voorstelde, waarin bij de regeering aangedrongen wordt om stappen te doen om met het stelsel van vergunningen voor opium-kitten, dat thans in sommige kroon-koloniën bestaat, voornamelijk in Hongkong, de Straits en Ceylon, ten spoedigste te breken. De motie werd ondersteund door den heer Taylor, die de quaestie ter plaatse zelve had bestudeerd en door kolonel Seely voor de regeering overgenomen.

Kolonel Seely leidde uit de wetgeving tegen het opiumverbruik in Japan af, dat in dat land het gebruik van opium als fataal werd beschouwd voor het welzijn van het ras. Hij zag echter waarschijnlijk over het hoofd, dat men in Japan, het land der protectie bij uitnemendheid, den saké-brouwer ook moet beschermen tegen 'n buitenlandsch product. De heer Seely erkende ten volle, dat de Engelsche regeering China behoorde bij te staan in zijn pogingen, om dit euvel te onderdrukken en de mede-onderdanen in de koloniën tegen het kwaad moest beschermen. Een rapport betreffende deze aangelegenheid werd eerlang verwacht van de commissie, ingesteld voor een onderzoek in de Gefedereerde Maleische Staten en de Straits Settlements; op dat rapport zou worden gehandeld. Hij waarschuwde de leden van het Huis evenwel, dat het euvel in deze kroon-koloniën niet opeens zou kunnen worden uitgeroeid, daar moeilijkheden betreffende de inkomsten daartoe in den weg stonden. Er zou echter zeker worden opgetreden, zóó dat de opiumverkoop op den duur zou verdwijnen. Onder toejuichingen van het Huis deelde hij mede, dat de regeering besloten had, alle opiumkitten in Hongkong af te schaffen. Van Ceylon werd een rapport der daartoe ingestelde commissie ontvangen, waarin draconische maatregelen werden voorgesteld, welke door den gouverneur, met ééne uitzondering, waren overgenomen en voorgesteld. De regeering had daarop hare goedkeuring verleend, wat het verdwijnen beteekent van alle opiumkitten op Ceylon en in het eind zou leiden tot opheffing van het geheele stelsel.

Nadat nog verschillende sprekers hun bijval hadden betuigd en aangedrongen op nog krachtiger bestrijding, kwam sir Grey aan het woord om te verklaren, dat de taak, die de regeering zich stelde om het euvel te bestrijden, geen vertraging zou ondervinden van het voorstel der Vereenigde Staten om een internationale commissie te benoemen. Dit voorstel had de instemming der regeering, die gaarne den Vereenigden Staten in dit opzicht allen mogelijken steun en bijstand zou verleenen. Wat het opiumverbruik in China betreft, had het keizerlijk edict in sommige deelen van het land niet de uitwerking gehad, die men er van mocht verwachten; doch, alle omstandigheden in aanmerking nemend, was het opmerkelijk hoeveel reeds in korten tijd was verkregen. De moeilijkheden van de taak, die de Chineesche regeering zich stelde, waren enorm, want was het niet het moeilijkst van alles om een gewoonte te onderdrukken? Het was de wensch der engelsche regeering om China te helpen bij elken stap op den weg naar den vooruitgang — naar koning Alcohol soms?

De motie werd met algemeene stemmen aangenomen. Van eenig voorstel om de koloniën een financieelen steun te verleenen, opdat zij het gemis van inkomsten uit het zoo misprezen euvel niet zouden gevoelen, was geen sprake.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Economist.

In het Meinummer houdt *Dr. E. B. Kielstra* een beschouwing over het zoo vaak besproken onderwerp: *Gaat de welvaart der inlandsche bevolking op Java en Madoera voor- of achteruit?* „Een onzer Kamerleden heeft onlangs gemeend — zegt Dr. K. — een antwoord op die vraag te kunnen afleiden uit de cijfers der op Java (en Madoera) geheven invoerrechten. Hij maakte eene vergelijking tusschen die cijfers van 1874 en thans, maar nam daarbij, meenen wij, niet voldoende alle omstandigheden in aanmerking." Volgens Dr. K. is er in dat lange tijdsverloop te veel veranderd om alles nu nog juist te kunnen overzien, daarom doet men zijns inziens verstandig, de vergelijkingen niet verder uit te strekken dan bijv. over de laatste tien jaren (1896—1906); in dien tijd is er niet veel veranderd wat aan de aandacht ontsnappen kan, „en over dat tijdvak herinneren wij ons voldoende welke belangrijke invloeden op de cijfers van invloed waren."

Aan de officieele statistiek ontleent Dr. K. vervolgens verschillende cijfers, waarvan wij slechts kunnen overnemen deze begin- en eindgetallen: In 1896 bedroegen de geheven invoerrechten op Java en Madoera ƒ6.895.000, in 1906 ƒ8.449.000; de waarde van den invoer in 1896 ƒ103.356.000; in 1906 ƒ141.501.000. Dr. K.'s conclusie luidt, dat de door hem medegedeelde cijfers van in- en uitvoer misschien ook bedriegelijk zijn; „ maar wanneer zij tot eenige gevolgtrekking recht geven, dan kan men o. i. tot geene andere komen dan tot deze: in de laatste tien jaren zijn er een paar ongunstige jaren geweest, maar over het geheel is Java's handel vrij wat meer vooruitgegaan dan alleen uit de vermeerdering zijner bevolking zoude moeten worden verklaard."

Wij gelooven dat de meening van „een onzer Kamerleden", heel anders luidde.

* * *

Eigen Haard. 16 Mei 1908.

Over de *aardstorting bij Mrawan op de spoorlijn Kalisat—Banjoewangi* schrijft de heer

Reitsma in dit nummer een artikel waarbij eenige afbeeldingen zijn gevoegd, die veel meer zeggen dan eenige beschrijving kan doen. Wij behoeven bij dit artikel overigens niet stil te staan, omdat de Indische bladen van het ongeval in Febr. j.l., uitvoerig melding maakten.

* * *

De Katholieke Missiën. Mei 1908.

Onder het opschrift *Ziekenbehandeling onder de Dajaks* vinden we in dit nummer een belangrijke bijdrage tot de kennis der zeden en gewoonten van de nog zoo onbeschaafde Dajaks van Centraal-Borneo. Een missionaris capucijn was bij de behandeling eener zieke vrouw tegenwoordig, en vertelt daarvan onder meer het navolgende: De dokter had zich neergezet voor de geopende deur der patiente. Hij zat niet op stoel of bank, of wel op de gewone wijze neergehurkt, maar in een soort schommel van rotantouw, afhangend van de balken. Hier dreunde hij zijn eentonige gezangen op. Boven de zieke was een vischnet aan het dak vastgemaakt, in schuinsche richting over haar neergehangen. Achter haar zat een oude vrouw met een puntigen, beschilderden stok in de hand. Naast haar stond een bord met water en naast het bord bevond zich een vrouw, vasthoudend twee stokjes, benevens een meisje van ongeveer 15 jaar, hanteerend een kleinen hengel, waaraan inplaats van een vischhaak een koperen ringetje was bevestigd. Bij den dokter bevonden zich nog zijn medehelper en een paar mannen met een Dajaksche trom op de knie. Na verloop van een kwartier zette de dokter zich rechtop in zijn schommel, greep met beide handen het touw en bracht met groote vaardigheid den schommel in beweging. In regelmatige tempo's zag men nu zijn beenen het vertrek der zieke binnenglippen en weer verdwijnen; de mannen sloegen de trom, de vrouw met de stokjes sloeg met de stokjes op de randen van het bord, de vrouw achter de zieke bracht haar puntigen, beschilderden stok in heen en weer gaande beweging; het meisje met den hengel (zielenhengel genaamd), vischte droppels water op haar hand en bevochtigde daarmede het hoofd van de zieke. En boven het lawaai uit, door dit alles veroorzaakt, zong de dokter zijn lied, daarbij geaccompagneerd door zijn assistent.

Dit alles hield zoowat een half uur aan; daarna veranderde de dokter van plaats en het lawaai begon opnieuw, alleen met dit onderscheid, dat we in plaats van des dokters beenen nu telkens zijn hoofd en rug de kamer zagen binnenvliegen. Toen eerst moest de eigenlijke behandeling der zieke beginnen, het voorafgaande diende slechts om de hantoe's (of spoken) op de vlucht te jagen. De dokter en zijn helper traden het vertrek binnen, elk met een kistje in de hand en zetten zich naast de zieke neer, die zich intusschen lang uit op den vloer had uitgestrekt. Zij streken haar op verschillende plaatsen van het bovenlijf met tanden van wilde zwijnen, met allerlei soorten van wonderkrachtige steenen, bestrooiden haar met asch van zwart en rood hout, wreven haar in met speeksel uit hun eigen mond, enz. Een paar keeren hadden zij den geheelen inhoud van hun dokterskistje, fleschjes, steenen en tanden op het lichaam van de vrouw uitgestald. Dat alles had plaats onder voortdurend beurtgezang der beide heeren doktoren. Te middernacht was de behandelang der zieke nog niet afgeloopen. Het slot daarvan maakte de bewondering der toeschouwers gaande. De dokters toch toonden hun enkele vetachtige bolletjes, welke zij volgens hun bewering uit het lichaam der vrouw hadden te voorschijn gehaald en die bij haar het onbehaaglijke, zieke gevoel hadden veroorzaakt. De omstanders vermoedden echter, dat gezegde bolletjes waren verkregen door wrijving over het lichaam met de gestrooide asch en het speeksel der heeren. Vervolgens werd de zieke eenige rust gegund, doch den volgenden morgen begonnen de werkzaamheden opnieuw, met gevolg dat de vrouw na de behandeling zich even ziek gevoelde als te voren natuurlijk. De Dajaksche dokters schenen zelf ook weinig vertrouwen in hun geneesmethoden te stellen, zij wilden gaarne hun praktijk aan den missionaris, die van alles getuige was geweest, overdoen, want de arbeid was hun veel te zwaar. „hetgeen mij, na al hetgeen ik gezien had, zeer aannemelijk voorkwam", merkt de schr. ten slotte op.

In hetzelfde nummer komt nog voor het slot van het zeer lezenswaard artikel *De missie in Suriname sedert de laatste helft der vorige eeuw.*

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Mei 1908.

Nog altijd wordt het van aardige kiekjes voorziene artikel *„Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken"* vervolgd. Thans krijgen we eene korte schets van Saparoea, een eiland beoosten Amboina en van een prachtig gevormde grot in de nabijheid van kampong Sagea, gelegen in de Weedabaai op het eiland Halmaheira.

* * *

De Ingenieur. 16 Mei 1908.

Dit nummer bevat onder het hoofd *Spoor- en tramwegaanleg in Suriname* een opstel van den heer *J. A. de Gelder*, naar aanleiding van de discussie in de Vergadering der Vakafdeeling van Spoorwegbouw en Spoorwegexploitatie van het Kon. Instituut van Ingenieurs van 7 Maart 1908, waarin z. i. de heeren Luden en Grinwis Plaat eene verkeerde voorstelling van zaken gaven en daarmede een blaam wierpen op den Raad van Beheer van de Maatschappij Suriname, waarvan de heer de G. „de eer had voorzitter en technisch adviseur te zijn." Deze kwestie is overigens van te specialen aard om er dezerzijds dieper op in te gaan.

* * *

Weekblad voor Indië. 4e jaarg. No. 52.

De controleur *J. E. Jasper* — in bijna schier elk weekoverzicht kunnen wij zijn naam vermelden — opent dit nummer met een artikel over *Het een en ander over de sagoe-bereiding op Noord-Celebes*, een onderwerp dat bizonder de aandacht zal trekken o. i. van hen, die voornemens zijn mede te dingen naar de door het koloniaal Museum voor 1908 uitgeschreven prijsvraag over den Sagoe-palm in Ned.-Indië.

Verder bevat No. 52 de portretten, met bijschrift, van den afgetreden directeur der Javasche Bank *A. F. van Suchtelen* en diens opvolger *Mr. J. Gerritsen*; een waardeerend artikel (eveneens met portret) over *Raden Toemoenggoeng Ario Tirtokoesoemo*, den bekenden en bekwamen regent van Karanganjar, wien in het vorig jaar door de Koningin het officierskruis der Oranje Nassau-orde werd geschonken en ten slotte onder meer de *„Indische Omtrekken"* van H(enri) B(orel), die ditmaal heftig te velde trekt tegen een officier, die laatst in 't Soerabajaasch Handelsblad zijn nood kwam klagen omdat tegenwoordig de Oranje Nassau-Orde zoo vaak aan officieren wordt toegekend, waar deze orde toch voornamelijk door „civilisten" wordt gedragen. Bedoelde officier krijgt er geducht van langs: „Zoo'n schilder, zoo'n musicus, zoo'n schrijver, al dat soort minderwaardige, niet militaire lui, die niets presteeren dan... nu ja, wat kunst, en wat is dat nu?... die lui krijgen voor hun snert-verdiensten óók de Nassau-orde, en zouden nu wij, officieren, helden, vechtersbazen, met zoo'n nonsens-orde van dergelijke „civilisten" tevreden moeten zijn? Hij haalt er zelfs — aldus vervolgt de heer Borel — „een meneer Reder bij (welk een onverholen minachting klinkt in dit „meneer" in contrast b.v. met „luitenant"), den kranigen tramconducteur" (bestuurder bedoelt de heer B. natuurlijk) „uit den Haag, die onze Koningin het leven redde, en vindt het een schande, dat een officier der Nassau-orde met zoo'n vent moet deelen!"

Die „meneer Reder", om eens op hèm terug te komen — vervolgt de heer B. — heeft, door in één, bijna ondeelbaar oogenblik van gevaar, van uiterste gevaar, met een heldhaftige koelbloedigheid bliksemsnel een voorgeschreven manoeuvre met zijn toestellen uit te voeren, voorkomen, dat de Koningin op straat verpletterd werd, heeft Haar dus het leven gered. Voor zulke daden werden in de oude tijden de bedrijvers in den adelstand verheven. Hij, die 't leven van zijn koning redde, werd geadeld. Die meneer Reder heeft m. i. getoond 1o. Moed, daar ook zijn eigen leven in gevaar kon komen, 2o. Beleid, door zijn maatregelen, 3o. Trouw aan de voorschriften. En n'en déplaise den bedoelden luitenant, zou ik het niet meer dan billijk hebben gevonden, wanneer deze kranige, cordate „meneer Reder" de M. W. O. had ontvangen."

Op denzelfden gaat de heer B. dan nog eenigen tijd voort, waarna hij een ander te lijf gaat, nl. een inzender in 't Bataviaasch Nieuwsblad, die zich van „een bedenkelijke zijde deed kennen" door van Z. M. den Kroonprins van Jogjakarta te spreken als van „zoo'n inlander." Die inzender vond het nl. een vernedering dat groote landheeren voor „zoo'n inlander" moesten buigen en knipmessen.

„Nu ben ik niet gewoon — zegt H. Borel sarcastisch — „met inlandsche kroonprinsen dagelijks om te gaan, maar wèl heb ik de inlandsche prinsen in hun doen en laten op kraton-feesten gadegeslagen, te zamen met „uitlandsche" Europeanen. Toen is mij opgevallen het luidruchtige, onbehouwene, grof-plompe van héél wat „uitlanders" en 't statige, waardige, hoffelijke, grazieuse van zelfs den minsten „inlander bij zoo'n gelegenheid. Ik heb ook wel eens een bal ten Hove in Holland bijgewoond, waar vorsten waren, en ik kan u verzekeren, dat de prinsen van Djokja, wat voornaamheid, statigheid van bewegen en stijlvolle waardigheid aangaat, aan 't meest aristocratische hof van Europa een prachtfiguur zouden slaan.

„Als ge de superbe staatsie en magnifieke kunst in kratons gezien hebt, en ge, zoo ge éénigszins gevoelig zijt voor Javaansche kunst (muziek, dans, weefsel- en batikwerk, enz. enz.), uit dat alles de fijne ziel van den Oosterling heb gevoeld, dan krijgt ge een jeuking in de vuisten als ge het een of ander „x-beliebig" dilettant-journalist-outsider van iemand, die in beschaving en manieren zoo vèr boven hem staat als een Javaansche prins, hoort spreken als van „zoo'n inlander."

De heer Borel steekt zijn meening — zouden we zoo zeggen — niet onder stoelen of banken!

* * *

De Indische Mercuur van 12 Mei 1908

bevat o. m. de navolgende artikelen: Iets over de grondbewerking in kina-plantsoenen, door Dr. Van Gorkom. — Cuture pratique du Caféier et préparation du Café, door P. H. Soeters. — Surinaamsche brieven (natuurlijk handelend over de Bacovekultuur). — Beteugeling van rietbranden. — Proefstation voor de Java-suikerindustrie, en de gewone wekelijksche rubrieken Kultuurberichten, enz.

* * *

Het Atjeh-vraagstuk en hoe dat thans nog kan worden opgelost. Een woord ter waarschuwing en tot leering van het Nederlandsche volk, door **J. J. B. Fanoy**, oud-officier O.-I. L. Semarang, Marsman & Stroink, 1908.

Wij kunnen de bedoelingen van den schrijver dezer brochure niet beter weergeven dan hieronder te laten volgen het eerste gedeelte van zijne inleiding:

„Het is niet uit lust om steenen te werpen op een Leger, waar ik ruim 20 jaren toe heb behoord, dat mij lief is en waarmede ik mij nog altijd solidair gevoel, en het is ook niet uit ontstemming daarover dat ik — als gevolg van mijn afkeer van de Atjehsche gruwelen — gedwongen werd dat Leger te verlaten, dat ik thans in het openbaar een onderwerp ga behandelen, hetwelk bij mij eene nog altijd schrijnende wonde openrijt. Alleen uit plichtsbesef — omdat ik mij der zake kundig weet, het Indische Leger door en door ken, de consequentiën der verschillende Atjeh-systemen doorzie en ik de gave ontving om de volksziel te peilen dier Atjehers, die ik lief heb gekregen om hun lijden — grijp ik opnieuw naar de pen, opdat de oogen in Nederland geopend worden voor het ontzettende onrecht dat wij ginds begaan en voor het groote gevaar waarin wij daardoor als Volk gebracht worden. Het is ook omdat mij nog altijd de vaste hoop bezielt, dat onze geëerbiedigde Koningin, overeenkomstig de traditiën van Haar geslacht, de partij zal opnemen voor die tot wanhoop gebrachte menschen en Zij Haar „tot hiertoe en niet verder" zal uitspreken, optredende als de reddende Engel van een ongelukkig volk, dat Haar naam daarvoor zal zegenen tot in verre tijden, gelijk ons Volk nog altijd den naam van Haren grooten Voorvader eert."

De heer Fanoy lijkt ons een zeer gevoelvol mensch, maar van een beetje over-gevoeligheid schijnt hij toch niet vrij. Is het hem bijv. niet bekend, dat de kort geleden gehouden jaarmarkt (of kermis) te Koeta-Radja, door niet minder dan honderd duizend Atjehers werd bezocht? Die feestvierenden tellen dan toch stellig niet mede onder de „tot wanhoop gebrachte menschen" meenen wij.

* * *

We besluiten ditmaal ons overzicht, met de aandacht te vestigen op een artikel van Pater *C. van Coll* in het tijdschrift *Anthropos*, getiteld: *Contes et légendes des Indiens de Surinam.*

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 22 April;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 23 April;
Het Soer. Handelsblad t/m 18 April;
De Surinaamsche bode No. 34 en 35;
De Ind. Mercuur No. 20;
De Stem van Indië No. 16;
Verslagen der Marine-Vereeniging No. 3;
Orgaan Vereen. ter beoefening van de Krijgswetenschap V en VI afl.;
Das Freie Wort No. 21, 22 en 23;
Ind. Genootschap. Verg. 7 April 1908.

INGEZONDEN.

Opwekking tot medewerking.

Het Bestuur van het alhier opgerichte **Museum ten bate van het Onderwijs** heeft onder meer zich ten doel gesteld bij onderwijzers en leerlingen onzer lagere scholen meerdere kennis en belangstelling betreffende onze Koloniën aan te brengen. Waar het bij ervaring weet, dat personen, die deze schoone gewesten kennen, steeds bereid zijn daartoe mede te werken, aarzelt het niet zich met het volgende tot de lezers van dit blad te wenden.

Het wenscht bij de inrichting van het Museum, wat hoogst waarschijnlijk dit jaar nog zal plaats hebben, een ruime plaats af te staan aan allerlei voorwerpen, die tot het bovenstaande doel kunnen leiden. Het stelt zich voor een verzameling aan te leggen van: gedroogde plantendeelen, opgezette dieren, dieren en vruchten op spiritus, gereedschappen, sieraden, wapenen, aardewerk, weefsels, houtsnijwerk, vlechtwerk, muziekinstrumenten, modellen van woningen, vervoermiddelen, huisraad, keukengereedschap, houtsoorten, handelsprodukten enz.

Nu meent het Bestuur, dat een groot aantal ingezetenen van 's-Gravenhage tijdens hun verblijf in Oost- en West-Indië wellicht een en ander hebben verzameld, waarvan zij wel iets voor dit doel zouden willen afstaan. Waar het Bestuur verder het voornemen heeft, voor de dezen zomer te houden tentoonstelling **Opvoeding van het Kind** een inzending te vormen, doet het reeds nu een beroep op de welwillendheid dergenen, die in staat zijn mede te werken om bovenstaand plan ten uitvoer te brengen. De secretaris, de heer F. J. van Paasschen, Westeinde 20, belast zich gaarne met het in ontvangst nemen van alles wat men zou willen afstaan, terwijl op verlangen een en ander ook kan worden afgehaald.

Bij voorbaat betuigt het Bestuur v. h. Museum t. b. v. h. Onderwijs (voorzitter de heer P. H. v. d. Kemp) zijn welgemeenden dank aan allen, die aan dit verzoek gehoor willen geven. Indië moge niet meer zijn „de kurk waarop Nederland drijft", het is toch zeer stellig een kolonie, die de levensvatbaarheid van geheel Nederland verhoogt, een kolonie, die bijna alle mogendheden van eenige beteekenis ons benijden, en die alleen voor Nederland behouden kan blijven, wanneer daarop niet meer van toepassing is: **Onbekend maakt onbemind.**

Daarom juist moet de kennismaking met Indië, hoe gebrekkig die uit den aard van hieruit moet zijn, reeds beginnen bij de lagere scholen.

Mogen velen ons hierin helpen!

Het Bestuur v. h. Museum t. b. v. h. Onderwijs.

Daar het streven van bovengenoemd bestuur geheel in overeenstemming is met dat onzer Vereeniging, zal zeker ieder lid van „Oost en West", die daartoe in staat is, gaarne het zijne willen bijdragen tot bevordering er van. Een warme aanbeveling onzerzijds, om dit verzoek te steunen, is dus eigenlijk haast overbodig.

Red.-Com.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 April 1908.

De Gouv.-Generaal, het in het belang der openbare gezondheid noodig achtende bepalingen in het leven te roepen op het maken van ijs en minerale wateren, heeft bij Besluit van 9 April jl. vastgesteld het Reglement, houdende bepalingen op het maken van ijs en minerale wateren en het daarop uit te oefenen toezicht. De artikelen, waaruit dit Reglement is samengesteld, zijn opgenomen in bovenstaand nummer der Javasche Courant.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den secretaris der res. Soerakarta, M. Zandveld.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de klerk bij de S.S. op Java, M. Zandveld; de civiel gezaghebber van Kendari A. J. Hekker; de klerk te Soerabaja B. Stok; de onderwijzer 1e kl. W. L. Vogelesang; de klerk te Balikpapan C. R. F. Pereira; de zoutverkooppakhuismeester Raden Arga Koesoemah; de klerk W. Pattiwael; de controleur C. J. Adamse en de ambtenaar op wachtgeld Jhr. W. H. Raders.

Benoemd: tot controleur F. B. Batten, J. C. Brinks en G. L. van Zuylen; tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Muntok H. J. F. Borel, thans te Semarang; tot griffier van de landraden te Japara en Koedoes A. S. Ramakers van Praag; te Ngawi en Magetan J. C. A. v. d. Bruggen; tot lid van den gemeenteraad van Tegal M. B. v/d Jagt; tot lid van den gewestelijken raad van Batavia Mr. G. André de la Porte en C. W. Weys; tot secretaris bij de Wees- en Boedelkamer te Semarang J. Ruitenschild; tot 2en commies id. te Soerabaja C. L. Jans en C. H. Fredriksz; tot hoofdkantoorchef bij den post- en tel.dienst W. C. van Haeften.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de wedono van Koetowinangoen, Raden Dipoatmodjo; de assistent-wedono van Ambal, Raden Martosendjojo.

Benoemd: tot wedono van Karangkobar, Mas Sosrosandjojo; tot luitenant der Chineezen te Poeloe Toedjoe, Tan Yo Tjeng; tot translateur voor de Japansche taal te Batavia J. R. Takei.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den onderluit. K. Jansma; wegens ziekte 2 jaren aan den 1en luit. der inf. L. F. J. Koremans en aan den idem J. N. Broese; wegens langdurigen dienst één jaar aan den kapitein der inf. M. W. Siebelhoff.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de luit.-kolonel bij de mil. administratie A. E. G. C. G. v. Eelders.

* * *

Uit de Javasche Courant van 22 April 1908.

Dit nummer bevat den tekst van het „Reglement op de openbare lagere scholen voor Europeanen in Ned.-Indië", bedoeld bij alinea 1 art. 13 van het Reglement op het lager onderwijs voor Europeanen in N.-I. (Stsbl. 1894 No. 192), thans ingevolge art. 2 van het besluit van 7 Sept. 1902 No. 13 (Stsbl. No. 342) „Reglement op de openbare Europeesche lagere scholen" geheeten, zooals dat sedert is gewijzigd en aangevuld.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot ass.-resident van Mr. Cornelis de ass.-res. van Kraksaän, H. D. A. Obertop; van Kraksaän de id. van Sampang Th. L. Bogaardt; van Sampang de id. van Tangerang, A. H. Blaeser; van Tangerang, de id. van Ponorogo, J. Dunnewold; van Ponorogo de ambtenaar op nonactiviteit R. J. Maas; van Sidoardjo de ass.-res. van Lamongan, T. J. Janssen; van Lamongan de idem van Besoeki, A. G. Valette; tot secretaris van Besoeki J. P. Dam; tot ass.-res. van Trenggalek, de ambt, op nonactiviteit F. van der Dussen.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono van Sangoebanjoe, Mas Rono Prawiro en de ass.-wedono van Pangebatan, Mas Taib.

Benoemd: tot wedono van Premboen, Mas Marto Wilogo; van Leksono, Mas Nitimidjojo.

Ontslagen: op verzoek, eervol, als luitenant der Chineezen te Sawah-Loento, Lim Lian Tjay.

Militair Departement.

Benoemd: tot 2en luit.-magazijnmeester bij de mil. administratie J. C. Nanning.

Overgeplaatst: naar Semarang de majoor J. J. O. Bloem; bij het 9e bat. de majoor C. A. Meulemans; bij het 16e bat. de majoor R. B. M. de Weijs; bij het 17e de majoor B. M. Goslings; naar Flores de 2e luit. J. G. van den Bossche; bij het 7e bat. de kapt. K. P. Doornbos; bij het 4e depôt-bat. de 2e luit. V. Itzig Heine; bij het 1e bat. de 1e luit. D. H. J. van Bremen; naar Banka de 2e luitenant A. Dufour.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. v. d. Poot, van Amsterdam naar West-Indië, op Vrijdag den 15 Mei 1908.

J. G. W. J. Eilerts de Haan; R. H. Wijmans; Dr. J. H. A. T. Tresling; F. A. Millard; Eerw. Pater Nicolaas Govers; 2 Eerw. Zusters; J. de Kort; mevr. E. de Jong—Wielsma; E. C. Baptiste.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; vertrok van Amsterdam naar Batavia 16 Mei 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: M. J. M. van Woerkom; J. F. v. Hutten; J. W. Badings; mevr. G. L. v. Doornum; J. C. C. Peereboom, echtg. en 2 k.; mej. G. Rooda; mevr. A. C. Jager—De Rijk en k.; H. L. W. Quentin; P. Weide; J. R. Ch. Peelen; W. v. Nahuijs; Th. M. J. Stevens; A.Veenbrink; P. H. J. Bognetteau; W. Euwen; R. Schuring; M. J. Abbo; J. Duinker; A. H. Verschoor; J. v. d. Poll; W. C. Luijkenaar; A. Ruijgrok, J. v. d. Berg; P. Swiebel; J. A. N. Stadtman; H. C. Prydekker; J. Rens; P. de Bloois; benevens een detachement suppletietroepen en een transport der Kon. Ned. Marine.

naar Southampton: F. Coenen en echtg.; M. Naeff;

naar Lissabon: J. Ffink;

naar Genua: A. van Schendel en echtg.;

van Southampton naar Genua: Boger en echtg. en P. Boger;

te Genua zullen zich inschepen:

F. H. de Freytag en chtg.; L. Hazelhoff; J. de Haan; C. A. de Jongh; P. N. Max en echtg.; W. C. Plet; W. v. Ryck; C. E. v. Kappen; W. H. Kissing; D. v. Eibergen; Santhagens Jr.; Mej. E. Swanenburg; A. Diemont;

naar Belawan-Deli: F. Igesz; D. A. v. d. Weide.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder J. P. v. d. Borden; van West-Indië naar Amsterdam.

T. T. Haijen en fam.; E. B. J. Luitinck; mej. E. A. Wilman; A. E. Hienvenue en echtg.; P. Smitt en fam.; J. G. Dam en fam.; J. Scheffelaar; J. G. Stoffels en fam.; A. L. Engels en fam.; W. J. J. Raadgever; W. T. Michelsen; Jongeh. J. Nieuwland; W. A. Robien; da Medika; J. Vas; B. Postma; J. D. Eliot; P. Th. Maas; J. C. Postuis; N. C. Schotsborg; C. G. Seinpool; W. R. F. Geijnonson; W. T. H. L. Simons; E. N. H. Wolff.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem II; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Batavia 23 April 1908 en aangekomen te Genua 16 Mei '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: mej. E. F. J. Olislager; W. de Vogel en echtg.; A. L. T. Wolter, echtg. en 6 k.; mevr. wed. J. D. Eckenhausen-Perelaer en 2 k.; E. E. A. A. Ruzette, echtg. en d; A. J. ten Brink Jr.; A. F. van Amstel; A. J. v. Schermbeek; Dr. D. Doyer; J. L. Bekooy en echtg; mevr. C. A. J. Kan—Meijer en d.; mej. P. Schotsman; H. C. Praasterink, echtg. en k; J. J. M. Oosterman en 3 k.; F. C. Baron van Aerssen Beijeren van Voshol; mej. M. Thesingh; mej. C. v. Zwieten; A. Thesingh; H. W. Numans, echtg. en d; mevr. A. M. Folkersma—Birnie en 2 k.; A. H. Clignett en echtg.; mevr. J. G. P. Metzelaar—Verkerk en k.; L. F. de Kroon en k.; mevrouw E. Zeilinga—Knoops en k.; mevrouw Van Geuns—du Chattel; J. Schuurman; mevr. W. C. de Graaf—Van der Moore en 3 k.; H. C. Ykema, echtg. en 2 k.; mevr. M. Hasenfratz en 2 k.; G. Kruijs, echtg. en 2 k.; W. A. M. van Osselen; C. H. W. de Mol, echtg. en k.; J. A. Kleimeer; A. J. Ruibing; Jo Kim Thay; J. Bouma; K. A. S. Kopp; J. H. Brückmann; A. Maychrzak; Ch. Giraldi; J. Leurs; J. Alberti; E. Spiero, echt. en 2 k; James M. Gemmell.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: F. A. Varkevisser, echtg. en 3 k.; F. Monkhorst; H. M. van Royen; C. A. Michielse; F. Oogjen; W. Buddingh; K. Jansma, echtg. en 2 k.; J. A. M. Duijvendak; mevr. J. H. V. Janssen—Lampe en kind; E. A. Meeter; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Passagiers van het Ned. s.s. Rindjani; command. P. de Boer; van Batavia 16 April 1908; te Marseille 9 Mei 1908.

Van Batavia: W. G. Ribbius met echtg.; M. C. Brandes met echtg.; Mr. E. J. Dommering met echtg. en 2 k.; J. de Groot; P. J. P. Maier met echtg. en d.; A. Mollinger met echtg. en 3 k.; J. D. M. de Voogt met echtg. en 1 k.; E. Roodhuijzen; L. P. G. Hartwig met echtg.; mevr. H. J. Bogenkamp—Oosterlo met 3 k.; mevr. J. Brandon met 1 k.; H. E. Muller; J. van Aken met echtg. en k; J. W. Roessingh van Iterson Czn.; J. van Hoogenhuijze; B. E. van Genderen Stort; J. A. Havelaar; mevr. H. E. Boerma—De Bruijn Prince met 3 k.; mej. G. H. Vonck; C. Wessels; J. A. L. Roos; H. Koot met echtg. en 6 k; C. A. J. van Splunter met echtg.; N. N. v. d. Kolk met echtg. en 1 k.; H. J. Vingerhoets met 3 k.; mevr. wed. A. Jacques—Wierstra met 1 k.; A. Eijkelenboom met echtg.; mevr. J. M. van Memel—Schoufeur met 1 k.; W. van Zijp met 1 k.; J. B. D. v. Katwich; J. Dozij; J. Daman Willems; G. J. L. v. Gendt met echtg. en 3 k.; B. W. Bernhold; A. H. van Erp met echtg. en 5 k.; B. de Nie met echtg. en Witters; B. H. J. Wollenberg; A. D. Kruijff; H. S. 7 k.; J. de Ligt; W. C. Jansen; B. Tepper; W. de Haas;

van Padang: J. Beer met echtg.; mevr. wed. H. B. v. d. Schaar—Hodenpijl; mej. C. M. Vissering; mej. E. Dutten; A. G. Harder met echtg. en 2 k.

Passagiers van het s.s. Kardi; gezagvoerder W. Bagchus; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: G. van Delden; mej. A. Westerwijk—Bosdijk; J. R. A. v. d. Heijde; R. L. R. v. d. Heijde; mevr. wed. J. M. J. v. d. Heijde—Burgemeister; Dr. L. de Bliek met echtg. en 1 k.; C. F. de Haan met echtg. en 1 k.; mej. M. Vreeswijk; E. Krämer met echtg.; H. J. Breve; J. Bol; J. van Snippenberg en echtgen.; P. Verhagen; P. A. Stilkenboom; J. Heesbeen; H. van der Brugh;

naar Southampton: mej. L. M. de Vries;

naar Lissabon: O. Rohte; G. H. Jiskoot;

te Southampton zullen zich inschepen:

naar Marseille: H. G. Lagan; E. J. Stretford;

te Marseille zullen zich inschepen: mevrouw T. Haagmans; Mr. J. G. Geerlings; mevr. W. C. v/d Jagt—Landsman; L. J. Lambach met 3 d.; jongedames Ph. en D. Egerton Wood; J. H. A. Nagel met echtg. en 2 k.; mevr. Q. M. Gastmann—Wichers; A. L. Bakhuis en echtg.; A. J. v/d Linden en echtg.; mej. A. J. van Marle; C. Kerdel en echtg.; mevr. G. Bernink—Muntinga; J. A. D. G. Carreljé; H. Boomer en echtg; O. C. Matzen; W. de Zeeuw; G. J. Rijken.